

O MOGUĆIM PRAVNIM FORMAMA SPORTSKE ORGANIZACIJE U SRPSKOM PRAVU

Sažetak

U radu koji sledi biće predstavljena analiza svake od mogućih pravnih formi sportskih organizacija u srpskom pravu. Naime, srpsko pozitivno pravo dopušta da se sportske organizacije osnivaju, te da kao takve funkcionišu isključivo u formi udruženja ili u formi privrednog društva. Dakle, srpski zakonodavac u kontekstu sportskih organizacija sužava krug pravnih formi u odnosu na moguće forme pravnih lica po opštim pravilima. Drugim rečima, osnivači sportskih organizacija limitirani su u pogledu izbora forme, tako što im zakonodavac nudi numerus clausus formi u kojima se ove organizacije mogu javiti. Autor je pokušao da izvrši analizu prednosti i mana dopuštenih pravnih formi sportskih organizacija, a u kontekstu uočavanja razlika u odnosu na način na koji su iste regulisane opštim pravilima. Pokušano je, takođe, da se ispita iz kog je razloga i u kojoj je meri zakonodavac odstupio od opštih pravila koja uređuju odnosne pravne forme, te koje je interese datim odstupanjima imao intenciju da zaštiti. Najзад, rad se bavi i pitanjem dopuštene promene pravnih formi sportskih organizacija.

Ključne reči: Sportska organizacija; Pravne forme; Udruženje; Privredno društvo; Zakon o sportu.

1. NAČELNA RAZMATRANJA

Transformacija sporta iz zadovoljstva i igre u jednu od najprofitabilnijih delatnosti, te njegova komercijalizacija imala je za posledicu usložnjavanje odnosa na sportskoj sceni.¹ U modernom svetu sporta javlja se veliki broj subjekata

* Istraživač – pripravnik u Institutu za uporedno pravo, Beograd; Doktorand Univerziteta u Beogradu, Pravnog fakulteta, Srbija; elektronska adresa autora: m.momcilov@iup.rs

¹ Danas sportsko pravo predstavlja naziv za posebnu granu prava, veoma aktuelnu na području Zapadne Evrope i Severne Amerike. Vid. D. Šuput, Sportsko pravo u SAD u: *Uvod u pravo SAD*, Beograd, Institut za uporedno pravo, 2008, 348; Paralelno sa razvojem sporta, javljala se i potreba za ustanovljavanjem i razvojem sportskog prava. Detaljnije kod M. Pajković, Idiosyncrasies of Sports Law in Sailing Regattas, *Pomorski zbornik*, vol. 55, no. 1 (2018), str. 148-149; A. Bačić, Petar Bačić, *Στάδιον i ustavno pravo*: Treba li sport i sportska prava shvaćati ozbiljno, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 2/2010., 238-239; Iako se, *prima facie*, sport i danas doživljava kao razonoda, reč je o delatnosti koja zahteva pravno uređenje odnosa koji tim povodom nastaju. Vid. D. Šuput, Zakonsko uređivanje sporta u evropskim državama, *Strani pravni život*, 3/2009, 249; *Pojam sportskog prava - Sport i pravo - Teorija sporta - Savremenisport.com*, (pristupljeno: 8.11.2022.); C. Fogel, *Controversies in Law and Sport*, Common Ground Research Networks, 2017, 100.

sa tačno određenom ulogom i tačno određenim ciljem. Pored fizičkih lica (igrača/sportista), veliku ulogu igraju i sve složenije sportske organizacije. Radi se o pravnim licima koja se osnivaju radi obavljanja sportske delatnosti, te organizovanja sportskih aktivnosti.²

Vodeći računa da sportske organizacije funkcionišu u skladu sa ciljem zbog kog su osnovane, zakonodavac propisuje u kojim se formama mogu javiti, limitirajući na taj način krug mogućih formi sportskih organizacija. Drugim rečima, dok je po opštim pravilima krug dopuštenih formi pravnih lica šire postavljen, dotle je, kada je reč o sportskim organizacijama, ovaj krug sužen, propisivanjem uže *numerus clausus* liste formi u kojima se sportske organizacije mogu naći. Takav pristup zakonodavca može se kvalifikovati kao uobičajen. Naime, zakonom se često propisuje da se određene delatnosti mogu obavljati u tačno određenim formama, te da, *a contrario*, obavljanje tih delatnosti nije moguće u bilo kojoj drugoj formi osim u izričito dopuštenim.³ Logika takvog limitiranja leži u prirodi delatnosti koje se nameravaju obavljati.

Takođe, zakonodavac je dozvolio naknadnu promenu prvobitno odabrane forme, tako što je omogućio da organizacija, inicijalno osnovana u jednoj, docnije pređe u drugu dopuštenu pravnu formu.⁴ Generalno gledano, kada propisuje u kojim situacijama je moguće vršiti promenu pravne forme, zakonodavac nužno bi trebalo da vodi računa o prirodi svake od dopuštenih formi, te logici na kojoj svaka forma počiva, kao i o delatnosti koja se namerava obavljati o određenoj pravnoj formi. Drugim rečima, polazna zakonodavna osnova bi trebalo da bude priroda planirane delatnosti kao i logika pravne forme u kojoj se data delatnost namerava obavljati. Dopuštanje konkretnog vida promene pravne forme imalo bi smisla samo ukoliko se planirana delatnost može adekvatno obavljati u konkretnoj pravnoj formi u koju se namerava preći, odnosno ukoliko sledi logiku na kojoj odnosna pravna forma počiva.

U nastavku rada biće reči o mogućim pravnim formama sportskih organizacija u srpskom pravu. Takođe, predmet rada biće i analiza mogućnosti da sportske organizacije naknadno promene svoju inicijalno odabranu pravnu formu.

2. PRAVNE FORME SPORTSKE ORGANIZACIJE

2.1. Pojam pravne forme i mogućnost naknadnih promena – opšte napomene

Generalno posmatrano, pravna forma može se shvatiti kao oblik organizacije poslovanja, odnosno vrsta pravnog lica u okviru koga se određena delatnost

² Vid. čl. 33 st. 1, Zakon o sportu, „Službeni glasnik RS“, br. 10/2016, u daljem tekstu: ZS.

³ Tako, na primer, jedina dopuštena pravna forma u kojoj se mogu naći banke jeste forma akcionarskog društva. Vid. član 2 st. 1 Zakon o bankama, „Službeni glasnik RS“, br. 107/2005, 91/2010 i 14/2015). Isti slučaj važi i za osiguravajuća društva. Vid. čl. 20 st. 4 Zakon o osiguravajućim društvima, „Službeni glasnik RS“, br. 139/2014 i 44/2021.

⁴ Čl. 71 st. 3 ZS.

namerava obavljati. Tako važeći Zakon o sportu propisuje da se sportske organizacije mogu osnivati u formi udruženja, ili, pak u formi privrednog društva (i to društva sa ograničenom odgovornošću ili akcionarskog društva).⁵ Iz navedene odredbe zakona o sportu može se videti da se sportska organizacija ne može javiti u svim, inače dopuštenim, pravnim oblicima. Tako, na primer, srpsko pravo ne dopušta osnivanje i funkcionisanje sportske organizacije u formi ustanove, zadruge, ili, pak, u formi ortačkog ili komanditnog društva.⁶

Izbor relevantne pravne forme od velikog je značaja za uspeh planiranog poslovanja.⁷ Česte su, međutim, situacije u kojima se pravno lice osniva u jednoj formi, imajući u vidu prednosti te inicijalno odabrane forme, a da se naknadno shvati da odabrana forma nije adekvatna za planirani poduhvat. Drugim rečima, nakon osnivanja pravnog lica može se ispostaviti da prvobitno izabrana forma ispoljava svoje nedostatke koji dominiraju u odnosu na njene prednosti, te da bi neka druga forma bila prihvatljivija za planirano poslovanje.⁸ U takvim situacijama pribegava se promenama pravnih formi.⁹

Promena pravne forme podrazumeva operaciju u kojoj jedno pravno lice naknadno menja oblik svog poslovanja, nastavljajući da posluje u obliku različitom od oblika u kojem je osnovano. Generalno gledano, pitanje promene pravne forme regulisano je Zakonom o privrednim društvima. Zakonodavac je, regulisanjem ovog pitanja, pre svega, imao u vidu prelazak iz jednog u drugi oblik privrednog društva. Pored toga, srpsko pravo dopušta da subjekt promene pravne forme bude i preduzetnik.¹⁰ Dalje, subjekti promene pravne forme mogu biti i druge forme pravnih lica. Drugim rečima, subjekt promene ne mora nužno biti privredno društvo. Prema opštim pravilima, postoje i *lex specialis* pravila koja uređuju ovo pitanje u situaciji kada su subjekti promene neke forme privrednih

⁵ Vid. čl. 33 st. 1 ZS; Zakon o sportu reguliše pomenute pravne forme sportske organizacije, prepuštajući načelno da se na pitanja koja nisu posebno uređena pravilima ovog zakona shodno primene opšta pravila. O odnosu sportskog prava sa opštim pravilima, vid. H. Kačer, Uvod u sportsko pravo, *Inženjerski biro*, Zagreb, 2009, 3-4.

⁶ Za razliku od srpskog pozitivnog prava, Zakon o sportu Republike Hrvatske, dopušta osnivanje sportskih organizacija u formi ustanova. Vid. čl. 16 Zakon o športu, „*Narodne novine*“ 71/06, 150/08, 124/10, 124/11, 86/12, 94/13, 85/15, 19/16, 98/19, 47/20, 77/20, na snazi od 18.04.2020.

⁷ S. Petrović, Pravni oblici pravnih osoba za obavljanje djelatnosti - pretpostavke i posljedice, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, posebni broj, 2006, 101; Od pravne forme organizovanja poslovanja zavisi i način podele upravljačkih i odlučujućih funkcija. Vid. detaljnije, D. Lančarić, J. Chebeň, R. Savov, Factors influencing the implementation of diversity management in business organisations in a transition economy, The case of Slovakia, *Economic research - Ekonomska istraživanja*, 1/2015, 1171.

⁸ O adekvatnosti izbora pravne forme, vid. S. Petrović, Djelatnost UNCITRAL-a na novom pravnom obliku trgovačkog društva (kao odgovor na anakronost prava društava), *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 1-2/2022, 359.

⁹ Na primer, prednosti obavljanja privredne delatnosti u formi preduzetnika sastoje se u jednostavnosti i fleksibilnosti. Ipak, tako organizovano poslovanje ima i svojih nedostataka koji se, između ostalog, ogledaju u domenu odgovornosti prema poveriocima, kao i u teškoći prikupljanja kapitala, te otežanog finansiranja. Stoga, postojeće mane mogu biti „okidač“ za promenu pravne forme poslovanja u privredno društvo. Tako, o prednostima promene pravne forme u jednočlano privredno društvo, vid. M. Bina C. Dorathy, One Person Company (OPC) – The new business format for small retailers in India, *Management*, 1/2015, 179.

¹⁰ Vid. čl. 92 Zakon o privrednim društvima, „*Službeni glasnik RS*“, br.36/2011, 99/2011, 83/2014 – dr. zakon, 5/2015, 44/2018, 95/2018, 91/2019, 109/2021, u daljem tekstu: ZPD.

subjekata čije specifičnosti nalažu posebna pravila o promenama pravne forme.¹¹ Najzad, nekim formama privrednih društava je zabranjena promena (na primer, zadrugama i poslovnim udruženjima). U tom kontekstu, čini se da bi trebalo imati u vidu prirodu delatnosti koja se namerava obavljati, kao i logiku na kojoj konkretna pravna forma počiva, te da u tom smislu moraju postojati i ograničenja mogućnosti promene pravne forme. Imajući u vidu da važeći Zakon o sportu dopušta mogućnost naknadnih promena pravnih formi sportskih organizacija, o ovom pitanju biće detaljnije reči kasnije.¹²

2.2. Sportska organizacija kao udruženje

2.2.1. Osnivanje

Kako je već pomenuto, jedna od dopuštenih pravnih formi sportskih organizacija u srpskom pravu je udruženje. Sportsko udruženje, prema Zakonu o sportu, predstavlja dobrovoljnu nedobitnu organizaciju fizičkih ili/i pravnih lica osnovanu radi ostvarivanja zajedničkog cilja iz oblasti sporta.¹³ Obavezni konstitutivni akti sportskog udruženja su osnivački akt i statut.¹⁴ Zakon definiše obaveznu sadržinu osnivačkog akta, kao i minimalnu sadržinu statuta.¹⁵ Po navedenim pitanjima se ne mogu uočiti suštinske razlike u odnosu na opšta pravila o osnivanju udruženja. Drugim rečima, čini se da po pitanju osnivanja Zakon o sportu sledi logiku Zakona o udruženjima.¹⁶

Od navedenog zaključka, međutim, može se uočiti jedno odstupanje. Naime, osnivanje sportskog udruženja karakteriše održavanje osnivačke skupštine na kojoj se sastaju svi osnivači, te usvajaju pomenute konstitutivne akte.¹⁷ Održavanje osnivačke skupštine, uporednopravno posmatrano, karakteristično je za javna akcionarska društva koja se osnivaju sukcesivno, javnom emisijom akcija. U sistemima u kojima je poznat ovaj način osnivanja akcionarskih društava, deo akcija iz osnivačke emisije upisuju osnivači, dok se deo nudi trećim licima upućivanjem javne ponude, uz prethodno objavljivanje prospekta. U tom slučaju, korisno je omogućiti prvim akcionarima da se, pre registracije društva, sastanu, te donesu odluke značajne za buduće društvo. Ova mogućnost garantuje se

¹¹ Na primer, regulativa promene pravne forme razlikuje se od opštih pravila u situaciji kada je subjekt promene osiguravajuće društvo. Vid. N. Jovanović, V. Radović, M. Radović, *Kompanijsko pravo*, Beograd 2021, 208.

¹² Kada je reč o udruženjima kao potencijalnim subjektima promene pravnih formi, srpski Zakon o udruženjima ne pominje ovu mogućnost, mada se u literaturi mogu naći stavovi prema kojima je promena forme poslovanja iz udruženja u privredno društvo, iako radikalna i retka, ipak moguća. Vid. M. Vasiljević, *Kompanijsko pravo*, Beograd, 2011, 487.

¹³ Čl. 36 st. 1 ZS.

¹⁴ Čl. 39 st. 1 ZS.

¹⁵ Vid. čl. 39 st. 1 ZS i čl. 40 st. 3 ZS.

¹⁶ U tom smislu, Zakon o udruženjima takođe predviđa da su konstitutivni akti udruženja osnivački akt i statut. Vid. čl. 11 i čl. 12 Zakon o udruženjima, „*Službeni glasnik RS*“, br. 51/2009, 99/2011, - dr. zakoni i 44/2018 – dr. zakon.

¹⁷ Vid. čl. 39 st. 2 ZS.

kroz institut osnivačke skupštine. Srpsko pravo, međutim, ne poznaje mogućnost sukcesivnog osnivanja akcionarskih društava, te samim tim ni institut osnivačke skupštine. Umesto toga, akcionarska društva osnivaju se simultano (dakle, kao nejavna), uz mogućnost da se javnom emisijom docnije otvore.¹⁸ Iako je institut osnivačke skupštine nepoznat pozitivnom pravu akcionarskih društava, čini se da predviđanje ovog instituta u kontekstu konstituisanja sportskih udruženja govori u prilog tome da se u pojedinim segmentima sportska udruženja, iako je reč o udruženjima, u pojedinim segmentima ipak približavaju privrednim (u konkretnom slučaju, akcionarskim) društvima.

2.2.2. Članstvo

Svojestvo člana sportskog udruženja može se steći osnivanjem, ili, pak, naknadnim pristupanjem sportskom udruženju. U vezi sa tim, članstvo u sportskom udruženju je slobodno, tako da član sportskog udruženja može postati svako ko ispunjava uslove propisane statutom udruženja.¹⁹

Sportsko udruženje može posedovati više kategorija članova. To znači da članovi sportskog udruženja ne moraju nužno imati ista prava.²⁰ Drugim rečima, dopušteno je da pripadnici različitih kategorija članstva imaju različita članska prava. Jedino ograničenje koje tom prilikom Zakon poznaje jeste nemogućnost da se na internom nivou, statutom, članovima sportskog udruženja ukine pravo glasa. U ovom segmentu, čini se, mogu se uočiti momenti udaljavanja sportskih udruženja od udruženja generalno, te istovremena približavanja privrednim društvima. Naime, dok, sa jedne strane, Zakon o udruženjima ne govori o mogućnosti postojanja više kategorija članova sa različitim pravima, dotle Zakon o privrednim društvima ovu mogućnost predviđa. Prvo, u kontekstu društva sa ograničenom odgovornošću, zakonodavac dopušta izuzetno povlašćivanje osnivača u odnosu na ostale članove.²¹ Drugo, u kontekstu akcionarskih društava, zakonodavac dopušta izdavanje više klasa akcija koje svojim imaoćima daju različit korpus prava.²²

Istupanje sportista – članova iz sportskog udruženja, načelno, moguće je u svakom trenutku. Od ovog pravila postoje dva izuzetka. Prvo, u slučaju kada je sportskim pravilima nadležnog nacionalnog granskog sportskog saveza propisano

¹⁸ O simultanom i sukcesivnom načinu osnivanja akcionarskih društava, vid. N. Jovanović, V. Radović, M. Radović, 422-424.

¹⁹ Vid. čl. 49 st. 1 ZS.

²⁰ Vid. čl. 49 st. 3 ZS.

²¹ Vid. čl. 152 ZPD.

²² U srpskom pravu, akcionarskim društvima dopušteno je izdavanje običnih i preferencijalnih akcija. Korpus prava koja inkorporišu obične akcije unapred je propisan Zakonom. Sa druge strane, društvima je omogućeno da, izdavanjem preferencijalnih akcija, sama „kombinuju prava“ koja će te akcije davati. U vezi sa tim, dok sve obične akcije u srpskom pravu daju ista prava i obaveze, dotle je omogućeno izdavanje više klasa preferencijalnih akcija od kojih će svaka klasa nositi sa sobom različit korpus članskih prava i obaveza. N. Jovanović, V. Radović, M. Radović, 426-427.

da je istupanje moguće samo po proteku određenog otkaznog roka.²³ Drugo, ukoliko se sam sportista obavezao ugovorom da će ostati član udruženja sve do isteka određenog roka.²⁴ Pored istupanja, Zakon reguliše i isključenje iz članstva u sportskom udruženju, ističući da se statutom propisuju razlozi i postupak isključenja iz članstva, te da je isključenje iz članstva moguće u skladu sa pravilima statuta.²⁵ Svojstvo člana sportskog udruženja je neprenosivo *inter vivos* i *mortis causa*.

U kontekstu članstva, sličnost sportskog udruženja sa privrednim društvima može se uočiti na planu posebnih dužnosti. Naime, dok Zakon o udruženjima ne reguliše pitanje posebnih dužnosti članova, dotle članovi sportskog udruženja imaju posebne dužnosti prema sportskom udruženju. Tako, članovi sportskog udruženja imaju dužnost pažnje, dužnost prijavljivanja poslova i radnji u kojima imaju lični interes, dužnost izbegavanja sukoba interesa, dužnost čuvanja poslovne tajne i dužnost poštovanja zabrane konkurencije.²⁶ U pogledu pomenutih dužnosti, sportska udruženja se u velikoj meri približavaju privrednim društvima, o čemu dodatno govori i činjenica da se na navedene dužnosti shodno primenjuju relevantna pravila Zakona o privrednim društvima.²⁷

2.2.3. Upravljanje

Da bi sportsko udruženje moglo funkcionisati na željeni način, moraju se konstituisati organi kroz koje će se donositi odluke koje će predstavljati emanaciju volje samog sportskog udruženja. Obavezni organ sportskog udruženja jeste skupština. Skupština donosi svoje odluke na sednicama, a čine je članovi sportskog udruženja.²⁸ U pogledu broja skupštinskih sednica, zakonodavac se opredelio za propisivanje minimalnog broja sednica na godišnjem nivou.²⁹ Tako je propisano da se sednica mora održati minimum jednom godišnje (obavezna sednica, redovna sednica), dopuštajući, međutim, da se između dve obavezne održavaju i vanredne sednice. Pravo učešća u radu sednica imaju svi članovi sportskog udruženja, a koji su istovremeno i imaooci prava glasa na skupštinskim sednicama. Sednice skupštine sazivaju se na predlog minimum jedne trećine članova sportskog udruženja, tako da se, načelno, moraju održati najkasnije u roku od petnaest dana računajući od dana podnošenja urednog zahteva za sazivanje.

Nadležnost skupštine sportskog udruženja propisana je zakonom i statutom.³⁰ Prilikom propisivanja nadležnosti skupštine, zakonodavac je imao u vidu

²³ Čl. 50 st. 2 ZS.

²⁴ Čl. 50 st. 3 ZS.

²⁵ Čl. 51 st. 1 ZS.

²⁶ Čl. 59 st. 1 ZS.

²⁷ O posebnim dužnostima, vid. detaljnije N. Jovanović, V. Radović, M. Radović, 166-178; M. Marković, Problem sukoba interesa između brokersko – dilerskog društva i njegovih klijenata, *Pravo i privreda*, 5-8/2009, 560-563; J. Lepetić, *Kompanijskopравни režim sukoba interesa – Dužnost lojalnosti*, Beograd, 2015, 21.

²⁸ Čl. 55 st. 1, ZS.

²⁹ Čl. 55 st. 2, ZS.

³⁰ Čl. 55 st. 3, ZS.

da se najznačajnije odluke treba donositi upravo od strane ovog organa, dopuštajući, ipak, da se statutom i druga pitanja uvedu u nadležnost skupštine.³¹ Zakonom je uspostavljena hijerarhija organa sportskog udruženja, određivanjem skupštine kao najvišeg organa.

Pored skupštine, sportsko udruženje može imati i organe uprave (predstavništvo, upravni odbor, izvršni odbor itd).³² i to u slučaju kada sportsko udruženje broji više od dvadeset članova.³³ U istom slučaju obavezno je i konstituisanje nadzornog odbora, nadležnog za kontrolisanje rada udruženja, nadzor nad njegovim poslovanjem, te kontrolu finansijskih izveštaja. Članovi upravnih organa biraju se od strane skupštine kao hijerarhijski najvišeg organa sportskog udruženja. Takođe, sportsko udruženje mora imati i jedno lice ovlašćeno na njegovo zastupanje, a čija su ovlašćenja propisana Zakonom o sportu. Zakonom je takođe predviđeno da organe udruženja mogu činiti jedino članovi samog udruženja.³⁴ Odnosnom odredbom zakonodavac je postigao da članovi organa uprave preduzimaju poslovne poteze vodeći računa o dugoročnim interesima udruženja, smanjivši na taj način probleme koji se u kontekstu razdvajanja vlasništva od uprave mogu pojaviti kod privrednih društava (prvi agencijski problem korporativnog upravljanja). U vezi sa tim, delanje uprave sportskog udruženja u skladu sa interesima udruženja dodatno je podstaknuto i pravilima o solidarnoj odgovornosti članova uprave za štetu koju, postupajući sa namernom ili krajnjom nepažnjom, prouzrokuju udruženju. Izuzetno, članovi uprave neće biti odgovorni ukoliko su izričito glasali protiv konkretne odluke ili se uzdržali, a uz istovremeno iznošenje izdvojenog mišljenja o štetnosti predmetne odluke.³⁵

Po pitanju upravljanja sportskim udruženjem ne mogu se uočiti suštinske razlike u odnosu na način uređenja ovog pitanja u Zakonu o udruženjima. Stoga, čini se da u ovom kontekstu Zakon o sportu, načelno sledi logiku uređenja udruženja po opštim pravilima.

U pogledu revizora, zakonodavac nije predvideo obavezu sportskih udruženja da angažuju subjekta koji će vršiti obaveznu kontrolu njihovih finansijskih izveštaja, već je eksternu reviziju predvideo kao opciju koju sportska udruženja mogu uvesti svojim internim aktima.³⁶ Razume se da će udruženja koja se opredele za ovu mogućnost biti, sa jedne strane izložena većim troškovima, ali će istovremeno, sa druge strane, postići da se na njih posmatra sa većim stepenom poverenja u njihovo poslovanje.

³¹ U kontekstu prava privrednih društava, dobra praksa korporativnog upravljanja nalaže jačanje nadležnosti skupštine, tako što se propisuje da najznačajnije odluke društva spadaju u delokrug nadležnosti skupštine. N. Jovanović, V. Radović, M. Radović, 418.

³² Čl. 56 st. 2 ZS.

³³ Čl. 56 st. 1 ZS.

³⁴ Ukoliko sportsko udruženje ima nadzorni odbor, članovi ovog organa ne mogu biti članovi uprave, kao ni članovi skupštine udruženja. Čl. 60 st. 3, ZS.

³⁵ Čl. 55 st. 1 ZS.

³⁶ Čl. 60 st. 2 ZS.

2.2.4. Imovina i načini finansiranja

Pitanje finansiranja podrazumeva tačku za koju se vezuje jedna od najvećih razlika između sportske organizacije kao udruženja i sportske organizacije kao privrednog društva. Naime, sportsko udruženje, kao pravno lice, ima svoj pravni subjektivitet različit od subjektiviteta svojih osnivača (članova). Samim tim, imovina sportskog udruženja pravno je odvojena od imovine članova udruženja. Razlika u odnosu na sportsko privredno društvo se, međutim, uočava na polju pitanja šta čini imovinu udruženja, te na koji način ono pribavlja sredstva potrebna za sopstveno finansiranje. Sledeći logiku na kojoj udruženja počivaju, Zakonom o sportu je propisano da sportsko udruženje može sticati sredstva i ostvarivati prihod od priloga, članarina, donacija i poklona, subvencija, nasleđa, kamata na uloge, zakupnine, dividendi, usluga, sponzorstva i drugih komercijalnih, marketinških, poslovnih i privrednih delatnosti i aktivnosti, u skladu sa zakonom.

Načelno posmatrano, udruženja se osnivaju radi ostvarivanja zajedničkih ciljeva svojih osnivača, dakle, na nelukrativnoj bazi. Drugim rečima, za razliku od privrednih društava, udruženja se ne osnivaju radi ostvarivanja lukrativnog cilja, odnosno radi sticanja dobiti. Kada se radi o sportskim udruženjima, ovo načelno pravilo trpi određena ograničenja. Prvo, sportska udruženja mogu osnivati privredna društva, a sve u cilju pribavljanja dobiti koja je potrebna za ostvarivanja ciljeva udruženja. Ovim je, dakle, omogućeno da udruženja, posredno (preko osnovanog privrednog društva), stiču dobit, koju će potom koristiti za ostvarivanje sportskih ciljeva. Drugo, zakonodavac je izuzetno dopustio i samim udruženjima da obavljaju privrednu delatnost. Ova mogućnost je, međutim, znatno limitirana predviđanjem da odnosna delatnost mora biti propisana statutom, da se mora registrovati, da mora biti u vezi sa ciljevima udruženja, kao i da se mora raditi o delatnosti manjeg obima, a koja će se obavljati u meri u kojoj je to neophodno radi ostvarivanja ciljeva udruženja. Dakle, ostvarena dobit se ne može, u vidu dividendi, raspodeliti članovima udruženja, što zakonodavac izričito naglašava.

Dopuštanjem sportskim udruženjima da se bave privrednom delatnošću, zakonodavac ih, u izvesnoj meri, približava privrednim društvima, istovremeno odstupajući od opšte logike udruženja. Ipak, imajući u vidu logiku na kojoj počiva njihova ideja i *ratio* njihovog osnivanja i postojanja, mogućnost bavljenja privrednom delatnošću je znatno sužena. Čini se da je zakonodavac, sa jedne strane, želeo da sportskim udruženjima omogući dodatni način sticanja sredstava za finansiranje, dok je, sa druge strane, imajući u vidu rizik od zloupotreba, propisao značajna ograničenja, te izričito zabranio raspodelu stečene dobiti u vidu dividendi.

U cilju isključenja mogućih zloupotreba, a u skladu sa logikom na kojoj počivaju udruženja, izričito je propisano da udruženjima nije omogućeno da svo-

ju imovinu raspodeljuju svojim članovima. Takođe, u situaciji prestanka sportskog udruženja, predviđeno je da imovina odnosnog udruženja postaje vlasništvo domaće nedobitne organizacije u oblasti sporta, a izuzetno, vlasništvo jedinice lokalne samouprave na čijoj teritoriji udruženje ima sedište, odnosno vlasništvo Republike Srbije. Time je zakonodavac naročito želeo da spreči situacije u kojima osnivači koriste udruženje za ostvarivanje sopstvenih interesa, tako što bi ga najpre osnovali, a nakon izvesnog vremena likvidirali preuzimajući, pritom, svu njegovu imovinu.

2.2.5. Likvidacija i stečaj

Razlikovanje sportskih udruženja od udruženja uređenih opštim pravilima uočava se na planu likvidacije. Kao jedan od načina prestanka sportskih udruženja, Zakonom o sportu predviđena je likvidacija. Iako ga predviđa kao način prestanka, Zakon ne reguliše postupak likvidacije, već se, umesto toga, opredeljuje za tehniku upućivanja na shodnu primenu. U tom kontekstu, logika bi *prima facie* nalagala shodnu primenu pravila Zakona o udruženjima. Imajući, međutim, u vidu specifičnosti sportskih udruženja, zakonodavac je delimično odustao od shodne primene pravila koja uređuju udruženja. Stoga, Zakon o sportu, umesto na Zakon o udruženjima, upućuje na shodnu pravilu Zakona o privrednim društvima, približavajući time sportska udruženja privrednim društvima.³⁷ Pored toga, a radi olakšavanja sprovođenja postupka likvidacije, zakonodavac dozvoljava i sprovođenje skraćenog likvidacionog postupka shodnom primenom pravila Zakona o udruženjima. Tako, uz davanje overene izjave većine članova udruženja o tome da su izmirene sve poreske obaveze, obaveze prema poveriocima, kao i obaveze prema zaposlenima, sportsko udruženje može sprovesti skraćeni postupak likvidacije, a sve u skladu sa pravilima Zakona o udruženjima.³⁸ Osim pomenutog slučaja, likvidacioni postupak sportskih udruženja ne sprovodi se analognom primenom odredaba Zakona o udruženjima, već odredaba Zakona o privrednim društvima. U tom kontekstu se, dakle, uvažavaju specifičnosti sportskih udruženja, te uočavaju razlike u odnosu na udruženja generalno, a koje istovremeno predstavljaju tačke vezivanja sa privrednim društvima.

Suprotno prethodno pomenutom, isti zaključak bi se teže mogao izvesti po pitanju stečaja sportskih udruženja. Kada je reč o pitanju stečaja, Zakon o udruženjima ne poznaje *lex specialis* pravila koja bi se razlikovala od opštih pravila Zakona o stečaju, već upućuje na shodnu primenu ovog zakona.³⁹ Istu tehniku koristi i Zakon o sportu.⁴⁰ Dok se u slučaju likvidacije jasno vidi da Zakon o sportu „preskače“ odredbe Zakona o udruženjima, direktnim upućivanjem na

³⁷ Čl. 87 st. 2 ZS.

³⁸ Čl. 87 st. 3 ZS.

³⁹ Čl. 58 st. 1 Zakon o udruženjima.

⁴⁰ O stečaju sportskih organizacija, konkretno, fudbalskih klubova, detaljnije vid. V. Čolović, Insolventnost i fudbalski klubovi, *Srpski fudbal: uporednopravni izazovi i perspektive*, Institut za uporedno pravo, Beograd, 50-52.

pravila Zakona o privrednim društvima, dotle se, sa druge strane, isto ne može zaključiti po pitanju stečaja. Samim tim, upitno je na koji način bi zakonodavac postupio u slučaju kada bi, hipotetički, pitanje stečaja udruženja bilo uređeno različito u odnosu na pitanje stečaja privrednih društava. Drugim rečima, upitno je da li bi zakonodavac u tom slučaju „preskočio“ odredbe koje uređuju stečaj udruženja, te, uvažavajući sličnosti sportskih udruženja sa privrednim društvima, direktno primenio Zakon o stečaju.⁴¹

2.2.6. Zaključna razmatranja

Na osnovu svega do sada navedenog u ovom odeljku, zaključuje se da se sportska udruženja, iako polaze od logike na kojoj počivaju udruženja generalno, ipak u više aspekata od njih razlikuju. Razlog, čini se, treba tražiti u činjenici da priroda delatnosti sportskih udruženja nalaže da se ista, u pojedinim segmentima, podvrgnu strožoj regulativi, te približe privrednim društvima. Imajući to u vidu, a uz činjenicu da je Zakonom o sportu predviđeno da se sportske organizacije mogu javiti i u formi privrednog društva, u ovom stadijumu analize bi se moglo postaviti pitanje razloga iz kojih je zakonodavac dozvolio udruženje kao moguću pravnu formu sportske organizacije, a uz istovremeno odstupanje od opštih pravila o udruženjima. Drugim rečima, moglo bi se postaviti pitanje da li bi bilo svrsishodnije da se kao jedino dopuštena pravna forma sportskih organizacija predvide privredna društva? O postavljenom pitanju će detaljnije biti reči u delu koji sledi.

2.3. Sportska organizacija kao privredno društvo

Pored u formi udruženja, srpsko pravo dopušta osnivanje i funkcionisanje sportskih organizacija u formi privrednog društva. Tom prilikom zakonodavac predviđa ograničenje, tako što omogućava da se sportske organizacije nađu isključivo u formi akcionarskog društva ili društva sa ograničenom odgovornošću. *A contrario*, osnivanje sportske organizacije kao ortačkog ili komanditnog društva Zakonom nije dopušteno.

Iako je načelno reč o privrednom društvu, Zakonom o sportu je u određenim segmentima i u određenoj meri odstupljeno od opštih pravila ZPD. Čini se da razlog pomenutih odstupanja leži u prirodi (pretežne) delatnosti sportskih privrednih društava. Drugim rečima, potreba zaštite sportske delatnosti, te sprečavanje zloupotreba sportskih privrednih društava nužno nalaže odstupanje od opštih pravila pozitivnog prava privrednih društava.

⁴¹ Zakonom o stečaju propisuju se uslovi za pokretanje, kao i samo sprovođenje stečajnog postupka nad svim pravnim licima. Vid. čl. 1 st. 1, Zakon o stečaju, „Službeni glasnik RS“, br. 104/2009, 99/2011 – dr. zakon, 71/2012 – odluka US, 83/2014, 113/2017, 44/2018, 95/2018.

Imajući to u vidu, Zakon o sportu ograničava mogućnost raspodele dobiti članovima u vidu dividendi. Tako, Zakon predviđa da se 70% ostvarene neto dobiti u tekućoj godini mora reinvestirati u delatnost sportskog privrednog društva.⁴² *A contrario*, društva su limitirana u pogledu raspodele dividendi, tako što im je omogućeno da članovima raspodele svega 30% ostvarene neto dobiti. Upitno je da li je predviđeni procenat najadekvatnije procenjen, imajući u vidu da je zamislivo da sportsko privredno društvo ostvari veliki iznos neto dobiti, te da, samim tim, i 30% datog iznosa može predstavljati relativno visok iznos. U tom smislu, valjalo bi ovo pitanje eventualno detaljnije razmotriti *de lege ferenda*.

Dalje, određen stepen odstupanja mogao bi se uočiti i po pitanju članstva. Dok, sa jedne strane, ZPD predviđa da svako lice koje kupi udele/akcije može postati član društva, Zakon o sportu po tom pitanju predviđa određena ograničenja. Tako je propisano da jedno lice ne može biti vlasnik, odnosno imati udele ili akcije u više od jednom sportskom privrednom društvu u istom stepenu takmičenja, dok u okviru iste grane sporta može imati udele ili akcije na koje otpada najviše 5% osnovnog kapitala sportskog privrednog društva samo u još jednom sportskom privrednom društvu.⁴³ Takođe, član sportskog privrednog društva ne može biti ni lice čiji poslovi i aktivnosti mogu neposredno da utiču na takmičenje u odgovarajućoj grani sporta, odnosno stepenu takmičenja (npr. sportske sudije, sportski posrednici, sportisti, treneri i dr.), kao i vlasnici sportskih kladionica i zaposleni u sportskim kladionicama.⁴⁴ Sticanje udela/akcija protivno propisanim pravilima povlači za sobom obavezu njihovog otuđenja, uz nemogućnost da se, do momenta otuđenja, ostvaruju prava po tako stečenim udelima odnosno akcijama.⁴⁵ Logika propisivanja pomenute inkompatibilnosti članstva počiva na činjenici da je sportska delatnost specifična i da ju je potrebno zaštititi od mogućih zloupotreba.

Najzad, Zakon o sportu izričito propisuje da se na sportsko akcionarsko društvo ne primenjuju odredbe o preuzimanju javnih akcionarskih društava.⁴⁶ Logika preuzimanja javnih akcionarskih društava leži u potrebi zaštite manjinskih akcionara u situaciji kada jedno lice stekne vladajuće učešće u osnovnom

⁴² Čl. 92 st. 4 ZS; U kontekstu opštih pravila koja uređuju privredna društva, slična odredba ne postoji. Naime, pošto društvo ostvari dobit, te pošto pokrije gubitke sa kojima posluje, društvo može sva preostala sredstva bez ograničenja raspodeliti svojim članovima. Načelno, odluku o raspodeli dividendi, kao jednu od najvažnijih odluka društva, donosi skupština. Dakle, društvo ne mora u svakom slučaju ostvarenu dobit da raspodeli svojim članovima. Isto tako, odluka društva da raspodeli dobit ne znači nužno i da je društvo odlučilo da sva ostvarena raspoloživa sredstva raspodeli svojim članovima. Drugim rečima, stvar je odluke društva koji deo dobiti će raspodeliti svojim članovima. To znači da će društvo, na primer, moći da deo raspoloživih sredstava raspodeli članovima u vidu dividendi, a preostali deo da reinvestira u sopstveno poslovanje. Kako se vidi, za razliku od Zakona o sportu, Zakon o privrednim društvima ne postavlja društvu limit u pogledu toga koji deo dobiti se mora reinvestirati, ostavljajući mu tom prilikom slobodu odlučivanja. Vid. N. Jovanović, V. Radović, M. Radović, 490-491.

⁴³ Čl. 92 st. 11 ZS.

⁴⁴ Čl. 92 st. 12 ZS.

⁴⁵ Čl. 91 st. 13 ZS.

⁴⁶ Čl. 92 st. 16 ZS.

i glasačkom kapitalu. U tom slučaju, pravo akcionarskih društava predviđa obavezu vladajućeg akcionara da ostalim akcionarima uputi javnu ponudu za preuzimanje, nudeći im tom prilikom mogućnost prodaje akcija po pravičnim cenama. Institut preuzimanja akcionarskih društava smanjuje mogućnost nastanka prvog agencijskog problema, imajući u vidu da stimuliše upravu da posluje u skladu sa dugoročnim interesima društva. Drugim rečima, kako preuzimanje u većini slučajeva podrazumeva i smenu dotadašnje uprave, članovi uprave društva podstaknuti su da delaju u interesu društva, smanjujući na taj način rizik preuzimanja, te, samim tim, i rizik sopstvenog smenjivanja.⁴⁷ U kontekstu sportskih organizacija isključena je primena pravila o preuzimanju javnih akcionarskih društava. Čini se da, pre svega, razlog tome treba tražiti u potrebi da se olakša prodaja udela (akcija) sportskog privrednog društva, bez obaveze sticaoca da upućuje preostalim akcionarima obaveznu javnu ponudu za preuzimanje.

2.4. Promena pravne forme sportske organizacije

Pomenuto je više puta da se sportska organizacija može javiti u dva pojavna oblika – kao udruženje ili kao privredno društvo. Pored toga, srpski zakonodavac izričito dopušta naknadnu promenu pravne forme sportske organizacije. Naime, dopušteno je da sportska organizacija osnovana kao udruženje naknadno promeni pravnu formu te postane sportsko privredno društvo (i obrnuto?). Iz pomenute zakonske odredbe proizlazi da je u srpskom pravu dopuštena isključivo jednosmerna promena, odnosno prelazak iz forme udruženja u formu privrednog društva. Štaviše, jezičkim tumačenjem pomenute odredbe moglo bi se zaključiti da je moguća isključivo promena pravne forme iz udruženja u društvo sa ograničenom odgovornošću.⁴⁸ Do promene pravne forme dolazi donošenjem odluke o promeni, te prenosom osnivačkih prava na jedinicu lokalne samouprave na čijem području predmetno sportsko udruženje ima sedište.⁴⁹ Iz navedenog se može zaključiti da vlasnik društva nastalog usled promene pravne forme postaje „nadležna“ jedinica lokalne samouprave. U vezi sa mogućnošću promene pravne forme valjalo bi istaći sledeće. Prvo, Zakon o udruženjima ne sadrži odredbu koja izričito dopušta promenu pravne forme udruženja. Drugo, na početku rada je istaknuto da, prilikom utvrđivanja domašaja primene pravila ZPD koja se odnose na promene pravne forme, treba voditi računa o logici svake pravne forme, kao i o prirodi delatnosti koje se u okviru date forme nameravaju obavljati. U vezi sa tim, iako se u pravnoj teoriji nalaze i suprotni stavovi, polazeći od činjenice da udruženja i privredna

⁴⁷ N. Jovanović, V. Radović, M. Radović, 613.

⁴⁸ Sportsko udruženje može da promeni pravni oblik u sportsko privredno društvo donošenjem odluke o organizovanju kao društvo sa ograničenom odgovornošću i prenošenjem osnivačkih prava na jedinicu lokalne samouprave na čijoj teritoriji ima sedište, uz prethodnu saglasnost te jedinice lokalne samouprave., čl. 71 st. 3 ZOS.

⁴⁹ *Ibid.*

društva počivaju na suprotnim logikama, valjalo bi zaključiti da u okviru ovih formi pravnih lica ne bi trebalo dopustiti mogućnost promene. Kako bi se sprečilo da do tog vida promena dolazi, valjalo bi, *de lege ferenda*, ovu mogućnost izričito isključiti, propisivanjem zabrane prelaska iz forme udruženja u formu privrednog društva, a naročito imajući u vidu različite logike na kojima odnosedne forme počivaju.

Sa druge strane, kako je već rečeno, Zakon o sportu izričito dopušta ovu mogućnost. U vezi sa time trebalo bi istaći sledeće. Prvo, nema sumnje da se pravila Zakona o sportu, kao *lex specialis* pravila, prioriteto primenjuju u kontekstu promena pravnih formi sportskih organizacija. Drugo, opravdanje dopuštenosti promene pravne forme sportske organizacije, čini se, trebalo bi tražiti u specifičnosti sportskih udruženja u odnosu na udruženja generalno, te specifičnosti sportskih privrednih društava u odnosu na opšta pravila o privrednim društvima. Drugim rečima, imajući u vidu da se pravne forme sportskih organizacija znatno razlikuju od načina na koji su date pravne forme uređene po opštim pravilima, dopuštanje mogućnosti promene pravnih formi trebalo bi shvatiti opravdanim rešenjem.

3. ZAKLJUČAK

Na osnovu svega do sada navedenog, moglo bi se zaključiti, najpre, da sportska delatnost predstavlja posebnu vrstu delatnosti koja iziskuje poseban „pravni tretman“. Imajući to u vidu, regulativu pravnih formi sportskih organizacija treba koncipirati tako da odgovara logici i prirodi sportskih delatnosti. Čini se da je to razlog zbog čega je srpski zakonodavac, regulišući pravne forme sportskih organizacija, u više navrata odstupio od logike odnosnih pravnih formi. Tom prilikom, moglo bi se uočiti odstupanje u dva pravca. Najpre, regulišući sportska udruženja, zakonodavac je u više momenata odstupio od opštih pravila Zakona o udruženjima, udaljujući sportska udruženja od udruženja generalno, te istovremeno približavajući ih privrednim društvima. Drugo, regulišući sportska privredna društva, zakonodavac je uočio potrebu pružanja naročite zaštite sportske delatnosti od mogućih zloupotreba, odstupivši u tom cilju od opštih pravila Zakona o privrednim društvima. Konačno, u pogledu pitanja opravdanosti dopuštanja promena pravnih formi sportskih organizacija, trebalo bi uzeti u obzir specifičnost sportskih delatnosti, kao i specifičnost pravnih formi sportskih organizacija, te u tom smislu opravdati ovu mogućnost.

Milena Momčilov, M.A.

Junior Research Assistant at Institute of Comparative Law

PhD Student at University of Belgrade – Faculty of Law, Serbia

THE POSSIBLE LEGAL FORMS OF SPORTS ORGANIZATIONS IN SERBIAN LAW

Summary

The following paper will present an analysis of each of the possible legal forms of sports organizations in Serbian law. Namely, Serbian positive law allows sports organizations to be established exclusively in the form of associations or in the form of companies. Therefore, the Serbian legislator narrows the circle of legal forms in relation to possible forms of legal entities regulated by the general rules. In other words, the founders of sports organizations are limited in their choice of the form by having the legislator offer them numerus clausus list of forms. The author tried to analyze the advantages and disadvantages of the permitted legal forms of the sports organizations by noticing differences with the regulation of those forms by the general rules. It was also attempted to examine the reasons why the legislature, in respect of the legal forms of sports organizations, deviated from the general rules governing those legal forms. Finally, the paper deals with the issue of permitted changes of the legal forms of sports organizations.

Keywords: Sports organization; Legal forms; Association; Company; The Sports Act.

Literatura

- Bačić A., Bačić P., Στάδιον i ustavno pravo: Treba li sport i sportska prava shvaćati ozbiljno, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 2/2010;
- Bina Celine Dorathy M., One Person Company (OPC) - The new Business Format for small Retailers in India, *Management*, 1/2015
- Čolović V., Insolventnost i fudbalski klubovi, *Srpski fudbal: uporednopravni izazovi i perspektive*, Institut za uporedno pravo, Beograd.
- Fogel C., *Controversies in Law and Sport*, Common Ground Research Networks, 2017
- Jovanović N., Radović V., Radović M., *Kompanijsko pravo*, Beograd 2021;
- Kačer H., Uvod u sportsko pravo, *Inženjerski biro*, Zagreb, 2009;
- Lančarić D., Cheben J., Savov R., Factors influencing the implementation of diversity management in business organisations in a transition economy. The case of Slovakia, *Economic research - Ekonomska istraživanja*, 1/2015

- Lepetić J., *Kompanijskopравни režim sukoba interesa – Dužnost lojalnosti*, Beograd, 2015;
- Marković M., Problem sukoba interesa između brokersko – dilerskog društva i njegovih klijenata, *Pravo i privreda*, 5-8/2009;
- Pajković M., Idiosyncrasies of Sports Law in Sailing Regattas, *Pomorski zbornik*, 1/2018
- Petrović S., Djelatnost UNCITRAL-a na novom pravnom obliku trgovačkog društva (kao odgovor na anakronost prava društava), *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 1-2/2022;
- Petrović S., Pravni oblici pravnih osoba za obavljanje djelatnosti - pretpostavke i posljedice, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, Posebni broj, 2006,
- Šuput D., Sportsko pravo u SAD u: *Uvod u pravo SAD*, Beograd, Institut za uporedno pravo, 2008
- Šuput D., Zakonsko uređivanje sporta u evropskim državama, *Strani pravni život*, 3/2009
- Vasiljević M., *Kompanijsko pravo*, Beograd, 2011,

Izvori sa Interneta

Pojam sportskog prava - Sport i pravo - Teorija sporta - Savremenisport.com, (pristupljeno: 8.11.2022.)

Propisi

- Zakon o bankama, „*Službeni glasnik RS*“, br. 107/2005, 91/2010 i 14/2015;
- Zakon o osiguravajućim društvima, „*Službeni glasnik RS*“, br. 139/2014 i 44/2021;
- Zakon o športu, „*Narodne novine*“, 71/06,150/08, 124/10, 124/11, 86/12, 94/13, 85/15, 19/16, 98/19, 47/20, 77/20,na snazi od 18.04.2020.
- Zakon o sportu, „*Službeni glasnik RS*“, br. 10/2016;
- Zakon o stečaju, „*Službeni glasnik RS*“, br. 104/2009, 99/2011 – dr. zakon, 71/2012 – odluka US, 83/2014, 113/2017, 44/2018, 95/2018;
- Zakon o udruženjima, „*Službeni glasnik RS*“, br. 51/2009, 99/2011, - dr. zakoni i 44/2018 – dr. zakon.